ION VLASIU: THE ART OF EVOCATION

Iulian Boldea
Prof. PhD, University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology of Târgu Mureş; Scientific Researcher, ICSU „Gh. Şincai", Romanian Academy

Abstract :Ion Vlasiu's prose is characterized by the dynamism of expression, through the complexity of writing, able to assimilate in its structure all the subjective reactions of the ego, but also the forms of reality that consciousness records, in a double movement of self-reflection and notation, placed under the sign of authenticity. Vlasiu's memorialist pages are characterized by an energetic writing, sometimes metaphorical, sometimes by a realistic sobriety, which brings to light various events and reflections, summing up the twists and turns of a destiny that is constantly searching for oneself. One can even say that one of the essentials of these books is the obsession of seeking / losing one's own identity; living in a confusing world through the proliferation of forms, where illusions often take the place of reality, and reality turns into a chimera, the artist fervently assumes the exigencies of the autobiographical genre, often reflecting the duplicity of the journal.

Keywords: prose, complexity, evocation, identity, reality.

Ion Vlasiu este o personalitate multivalentă a contemporaneităţii, un creator dotat cu o uluitoare capacitate de percepţie a lumii în toate avatarurile ei. De altfel, facultatea dominantă a artistului şi scriitorului este uluitoarea forţă de a plămădi, în piatră, lemn, culoare sau cuvinte diverse înfăţişări ale universului, căutându-se, în acelaşi timp, sensurile originare ale acestor forme. O irepresibilă nevoie de arhetip, de primordialitate transpare în creaţiile plastice sau sculpturale ale lui Ion Vlasiu, creaţii dominate de robusteţe, de elementaritate, de acea vigoare expresivă ce porneşte din adâncurile fiinţei şi căreia artistul a căutat să-i dea expresie în cele mai diferite moduri. S-ar putea spune, pe de altă parte, că demersul creator al lui Vlasiu îşi extrage vigoarea şi dintr-o asumată confruntare cu rezistenţa materiei pe care artistul îşi propune să o modeleze, căreia îi impune limite, formulându-i astfel legi specifice, sub incidenţa Artei. Confruntarea cu piatra şi lutul, voinţa indiscutabilă de *a da formă,* de a delimita şi a circumscrie un univers cu totul propriu, în care între expresie şi idee există o consubstanţialitate fundamentală - sunt semne ale vocaţiei estetice căreia Artistul i-a rămas credincios toată viaţa.

Coerenţa interioară este, poate, în mod paradoxal, legată de această voinţă constructivă, manifestată în formulele şi expresiile cele mai diverse; artistul şi scriitorul resimte cu acuitate agresiunea informului, ameninţarea neantului, cărora le opune propria sa nevoie de ordine, de rigoare si echilibru. Pe de alta parte, Ion Vlasiu nu este un artist cu efigie strict apolinică, împăcat cu sine, claustrat în rigiditatea unor tipare asumate o dată pentru totdeauna. Dimpotriva, din creaţiile sale răzbat interogaţii si nelinişti care ne pun în faţa unui artist problematic, mereu în căutare de sine, aflat în perpetuă stare de combustie sufletească, dar şi de luciditate şi raţionalitate fecundă; de altfel, o dată configurat un *obiect* estetic, artistul îl resimte aproape concomitent ca pe o *prezenţă* străină, ca pe o alteritate ameninţătoare, tocmai prin fermitatea sa ontologică, prin situarea sa, oarecum apodictică, în spaţiu: „Un obiect, oricât de mărunt, după ce l-ai făcut şi-l priveşti, devine de neînţeles şi te sfidează cu certitudinea sa spaţială". Nu o foame de certitudini, de opţiuni rigide, osificate întreţine demersul lui Ion Vlasiu, ci, dimpotrivă, un refuz de a-şi imobiliza gândirea şi expresia într-un tipar prestabilit, într-o normă de unică întrebuinţare. Fixarea, refugiul în ceea ce deja a fost exprimat - sunt subterfugii ce provoacă oroarea artistului, care îşi abandonează experienţele, o dată trăite, în beneficiul altora, viitoare, din care va extrage semnificaţii estetice şi

BDD-A29451 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:08 UTC)

ontologice noi. Dinamismul destinului creator al sculptorului, plasticianului şi scriitorului este rezultatul angajării acestor revelaţii succesive în virtutea unui spor de autenticitate şi exemplaritate, căci căutarea de sine implică existenţa unui itinerar iniţiatic în lumea formelor, un traiect creator în care certitudinile se erodează, iar îndoiala metodică primeşte atribute şi conotaţii benefice, cum mărturiseşte, de altfel, într-o pagină de jurnal, autorul însuşi: „Cred că frica de rafinament şi rutină mă fac să schimb un gest artistic cu altul mai des decât ar trebui. Când simt că ştiu ceva lipseşte emoţia îndoielii. Creaţia este un drum prin întuneric (...) Când ajungi la sfârşit în plină lumină, te opreşti. E firesc să cauţi alt întuneric".

Ion Vlasiu este un artist şi un scriitor ce se armonizează perfect cu ritmurile esenţiale ale naturii, văzând în elementaritatea lumii o realitate consubstanţială, ce conferă sens şi amplitudine trăirilor sale, dar le şi validează, oarecum, din perspectiva unor echivalenţe şi corespondenţe fundamentale („Devii pe nesimţite element al naturii, frate bun cu materia în care zac ascunse toate revelaţiile, rămânând totuşi de nepătruns în taina ei primordială"). Imersiunea în primordialitate, în dimensiunea originară a lumii are virtuţi anteice pentru creator, care lucrează, observă Dan Grigorescu „în conformitate cu natura. Respectă porozitatea pietrei, moliciunea marmurei, transluciditatea alabastrului". În destinul artistic al lui Ion Vlasiu expresia artistică şi cea literară sunt două modalităţi distincte care conturează însă aceleaşi obsesii şi interogaţii acute, conferindu-le un profil distinct. „La Ion Vlasiu, notează Mircea Muthu in studiul *Dalta şi condeiul,* între cele două forme de exprimare - plastică si literară - se instituie un *va et vient* perpetuu cu toate că, teoretic vorbind, se optează pentru cea dintâi în acord cu fibra ţărănească din fiinţa artistului". Nu e de mirare, aşadar, că vocabulele capătă dimensiuni şi predispoziţii spaţiale, plastice, Ion Frunzetti remarcând, pe bună dreptate, că artistul are „o limbă sculpturală, fie că pictează, fie că narează în cuvinte".

De altfel, proza lui Ion Vlasiu se impune mai ales prin dinamismul expresiei, prin proteismul scriiturii, apta să absoarbă în ţesătura sa toate reacţiile subiective ale eului, dar şi avatarurile realităţii pe care conştiinţa o înregistrează, într-o mişcare duală, de autoscopie şi notaţie, pusă sub semnul autenticităţii. Paginile memorialistice ale lui Vlasiu, începând cu romanul autobiografic *Am plecat din sat* şi continuând cu *Poveste cu năluci, Drum spre oameni, O singură iubire, Cartea de toate zilele, Succes moral, Monolog asimetric, În spaţiu şi timp, Obraze şi măşti* - se caracterizeaza printr-o scriitură energică, uneori metaforică, alteori de o sobrietate realistă, care pune în lumină întâmplări şi reflecţii variate, rezumând avatarurile unui destin aflat în perpetuă căutare de sine. Se poate afirma chiar că unul dintre toposurile esenţiale ale acestor cărţi este obsesia căutării/ pierderii propriei identităţi; trăind într-o lume debordantă şi derutantă prin proliferarea înfăţişărilor ei, în care nu de puţine ori iluzia ia locul realităţii, iar realitatea se metamorfozează în himeră, artistul îşi asumă cu fervoare exigenţele genului autobiografic, glosând, uneori, asupra duplicităţii sau inconsistenţei estetice a jurnalului.

Conştient de aporiile autocontemplării, memorialistul îşi măsoară autenticitatea scriiturii prin siguranţa notaţiei, de o pregnanţă extrem de semnificativă şi, în acelaşi timp, prin profunzimea autoanalizei, neconcesivă, rafinată şi riguroasă. Ce reprezintă însă jurnalul şi, în genere, scriitura pentru Ion Vlasiu? Repliere benefică în interioritate, refugiu în autoscopie, tentaţie a definirii de sine, mijloc de supravieţuire morală sau model compensatoriu în faţa unei realităţi derizorii, precare? E greu de spus dacă memorialistica artistului poate fi rezumată la una dintre aceste dimensiuni simbolice; mai curând, ea se alimentează din toate câte puţin, într-un neobosit efort sincretic în care ideaţia cu caracter de reflecţie filosofico-morală se întâlneşte cu notaţia nudă, anticalofilă ori cu meditaţia asupra condiţiei artei sau artistului. Veritabil artist modern, Ion Vlasiu dublează gestul artistic propriu-zis cu o limpede conştiinţă estetică, în aşa fel încât aceste jurnale par să fie locul de intersecţie a meditaţiei şi a creaţiei artistice, alcătuindu-se dintr-o sumă de scrieri deschise ce mizează pe proteism stilistic şi amplitudine ideatică. În seria acestor reflecţii despre creaţie, însemnările asupra jumalului ca gen literar „de frontieră", ce dispune de subiectivitatea autorului în mod autarhic, primesc irizări metafizice, dar şi o incontestabilă amprentă subiectivă:

BDD-A29451 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:08 UTC)

„Un jurnal intim plin de banalităţi nu contrazice genul, însă pierde caracterul său de intim. Genul include şi sensul său de original (ceea ce este al tău, ceea ce te reprezintă), ceea ce tu poţi descoperi despre tine şi despre viaţă, cât iţi poate fi accesibilă, cât o poţi exprima. Acest efort de a te defini este o necesitate firească şi jurnalul este un bun început, un fel de a te exersa în a trăi pe atâtea planuri câte pot fi accesibile conştiinţei şi talentului tău. Consemnarea evenimentelor poate fi făcută dacă te afectează într-un fel deosebit, dacă simţi nevoia să te incluzi în evenimente, dacă într-un fel sau altul participi. Cât şi cum?”

Din perspectiva unor astfel de enunţuri, având ca temă însăşi finalitatea jurnalului ca gen literar, se poate constata în modul cel mai limpede felul în care se împletesc în cărţile lui Ion Vlasiu scriitura şi metascriitura, într-un joc de perspective *eu subiectiv/ eu obiectiv* care autentifică datele pactului autobiografic, conferindu-i valabilitate ontologică şi rigoare expresivă. Din acest motiv, cărţile de memorialistică ale artistului scapă de pericolul banalităţii sau banalizării, deoarece chiar derizoriul, ceea ce este aparent nesemnificativ capătă rezonanţe şi dimensiuni inedite, autorul posedând o capacitate netă de a proiecta asupra detaliului inert o lumină nouă, de a percepe prozaicul dintr-un unghi afectiv, interogând mereu banalul şi scoţându-l în acest fel de sub conul de umbră al anonimatului. Cărţile lui Ion Vlasiu au şi alura unor „jurnale de idei”, ele traducând o acută nevoie de sinceritate şi de autocunoaştere, cu observaţia doar că autenticitatea rezultă, în cazul acestui remarcabil artist şi scriitor, dintr-o continuă raportare la sine, ca şi dintr-o incontestabilă energie demistificatoare. Unul dintre paradoxurile jurnalului se concentrează însă, în faptul că, într-un anumit fel, cu cât nevoia de sinceritate este expusă mai apăsat cu atât convenţionalitatea creaţiei creşte. Scrierile cu caracter memorialistic ale lui Ion Vlasiu izbutesc însă să se elibereze de servituţile şi aporiile genului, exprimând atât tribulaţiile zilnice ale eului aparent, cât şi avânturile, căutările, exasperările artistului; s-ar putea constata chiar că există în aceste pagini un echilibru relativ între *eul biografic* şi *eul profund*, în aşa fel încât cele două dimensiuni ale fiinţei creatorului sunt, aproape în egală proporţie, explorate de autor, dinamica discursului autobiografic alcătuindu-se astfel şi din heraclitica desfăşurare a timpului „fizic”, dar şi din încremenirea eleată a timpului artistic, generat de trăirea estetică.

Meditaţia lucidă asupra existenţei, preocuparea pentru dimensiunea etică a propriului demers creator, expresia lapidar-aforistică, dar şi lirismul unor evocări cu un indiscutabil relief subiectiv - sunt cele mai sugestive constante tematice si stilistice ale cărţilor lui Ion Vlasiu. De altfel, în *Obraze si măşti,* autorul însuşi mărturiseşte că nevoia de afecţiune şi tentaţia recuperării trecutului i-au alimentat perpetuu efortul artistic: „Toată viaţa mi-am căutat copilăria. În mod greşit am alunecat spre memorialistică. Nu viaţa mea, copilăria trebuia explicată şi era atât de simplu: o copilărie din care a lipsit mai ales dragostea părinţilor, echilibru pe care ţi-l poate da prezenţa lor caldă. Mi-au lipsit aceşti poli, am crescut ca o apa împrăştiată”. Paginile memorialistice ale lui Ion Vlasiu stau, într-un fel, sub semnul dominator al *timpului*; aflat sub tirania lui Cronos, artistul e tentat să-l exorcizeze, fie prin expresie pur artistică, fie prin apelul la confesiunea netrucată, care fixează trecutul în enunţul expresiv prin chiar naturaleţea şi spontaneitatea sa. Iată de ce scrierile lui Ion Vlasiu au alura, într-un fel, a unei asceze spirituale şi a unei încercări ontologice; înglobând timpul în efigia evocării, artistul îl transcende, recuperându-i demonia, într-un efort aproape ritualic.

Pe aceste coordonate tematice şi stilistice, ale timpului şi ale expresiei evocatoare, se înscrie şi romanul *Am plecat din sat,* a cărui primă ediţie a apărut în 1938 la Editura Miron Neagu din Sighişoara. Nu întâmplător acest roman a fost scris la Paris, într-un moment, aşadar, de detaşare, de îndepărtare de spaţiul genezei, rememorarea având tocmai un rol exorcizant, acela de a aboli distanţele, de a contura o identitate şi de a fixa spaţiul recuperator al satului. În această carte, satul este circumscris unui topos privilegiat în care fiinţa se simte ocrotită, o *axis mundi* cu virtuţi benefice, în care lucruri şi oameni capătă amprenta unei sacralităţi mitice. Acest contur idealizant care încercuieşte topografia satului rezultă din nevoia acută a scriitorului matur de a accede la un timp revolut, de a-şi explica primele momente ale formării sale, deopotrivă ca om şi artist, dar şi de

BDD-A29451 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:08 UTC)

a lumina, prin prisma confesiunii de mare încărcătură afectivă, locul genezei unei vieţi şi a unei vocaţii.

Romanul, în desfăşurarea sa autobiografică, se situează între două momente-cheie, de extremă relevanţă narativă, momente care au darul de a fixa datele unui destin, de a marca fizionomia autorului: momentul morţii mamei, pe când copilul avea doar zece ani şi momentul deschiderii primei expoziţii de sculptură la Târgu-Mureş. O scenă de un intens dramatism este aceea a agoniei şi a morţii mamei; misterul extincţiei, reflectat de privirile ingenue ale copilului, e transcris într-un desen epic sobru, în tuşe realiste care redau obiectualitatea lumii, fără ca încărcătura afectivă să fie însă abolită: „O zi sau două mai târziu, eu începusem să mă trezesc din aiureală. Şi n-am să pot uita niciodată cum era la noi în casă, în dimineaţa aceea luminată de o lampă prea mică. Erau prea multe femei la noi în casă. Ce făceau ele, de ce umblau de colo până colo? Toate păreau a spune ceva, dar nu auzeam şi nu înţelegeam nimic. Parcă priveam totul printr-o năframă neagră, pe care nu eram în stare să mi-o rup de pe lumina ochilor. Mama era în patul din dreapta. Era culcată pe spate, părea că spune ceva şi deapănă cu mâinile în aer un fir nevăzut care nu se mai isprăvea. Lângă ea sta moşu aşezat pe dunga patului. Se uita neputincios împrejur, parcă ar fi aşteptat o minune. El nu mai putea face nimic şi de bună seamă nici vecinele care veniseră să fie pe aproape acum când era prea târziu. (...) Săraca, murise chinuită de nevoia lucrului. În tot timpul anilor dă război, munca o înspăimântase".

Moartea se înscrie aici in ritmul inexorabil al universului, imaginea satului fiind alcătuita din întâmplări cu aer de tipicitate, în timp ce gesturile oamenilor retranscriu, parcă, mişcări arhetipale, de început de lume, fixate printr-o retorică epică realistă; scriitorul înregistrează, printr-o abil regizată tehnică a notaţiei, detalii relevante, conturează fizionomii tipice, decupează întâmplări şi gesturi, conturând un univers de o fundamentală coerenţă internă, o lume a cărei armonie structurală e, s-ar zice, produsul aglomerării de *obiecte* scrutate de imaginaţie plastică a autorului. Spaţiul satului este desemnat însă nu doar prin circumscrierea realităţii aparente, vizibile, în care certurile pentru pământ, conflictele, întâmplările banale se împletesc cu datinile şi obiceiurile - înfăţişate cu sobrietate realistă, fără stilizări etnografice. E sugerată în paginile romanului şi o *infrarealitate,* aceea a instinctualităţii dezlănţuite, a pornirilor animalice pe care raţiunea nu le poate zăgăzui, după cum e prezentă şi *metarealitatea,* zona de umbră a fabulosului şi mitologiei, „fantasmele, coşmarele unei copilării pline de spaime, torturate de ispite şi întrebări ieşite din comun, neliniştind mentalitatea părinţilor" (Mircea Zaciu). În desemnarea spaţiului satului, prozatorul îşi asumă o dispoziţie oarecum neutră, în care obiectivitatea e relativizată, nu de puţine ori, de accente subiective, de un fior nostalgic ce redimensionează proporţiile lumii. Adesea, faptele, gesturile, chipurile oamenilor sunt redate cu maximă sobrietate, fără exces de detalii, într-o tăietura decisă a frazei, prin care autorul îşi propune nu imersiunea în interioritatea celorlalţi sau explicarea mecanismelor şi resorturilor lumii, cât, mai curând, transcrierea riguroasă a datelor realităţii, într-un decis efort anticalofil. Chiar descrierile de natură au o natură austeră, peisajul e reflectat cu discreţie, printr-o înşiruire de notaţii din care însă imaginea lumii se reliefează cu pregnanţă plastică: „În sat era o toamnă frumoasă cum nu s-a mai pomenit. Era în octombrie şi Murăşul era cald de te puteai scălda fără frică. Merii înfloriseră a doua oară iar prin mirişti şi prin răzoare murele erau mari şi burate cu alb de nu te mai puteai sătura. Cum să laşi satul acolo şi sa nu ţi se strângă inima de jale?"

Foarte sugestive, prin acurateţea lor descriptivă, dar şi prin rezonanţă afectivă pe care o sugerează, sunt portretele din acest roman; fizionomiile sunt redate prin detalii marcate de relevanţă existenţială şi caracterologică, în tuşe groase, nete, prin care efigiile personajelor sunt fixate în timp şi în spaţiu, din unghiul aceleiaşi nevoi de autenticitate narativă şi de cunoaştere neconcesivă a lumii. De altfel, aceste portrete nu au un aer „parazitar", ele se integrează firesc în fluxul epic, coagulând confesiunea la nivelul unor caractere memorabile, cum este cel al Moşului: „Moşu era mic de statură, uscăţiv, cu chipul osos şi lunguieţ. Fruntea îi era bolţită şi se înălţa dreaptă, descoperind o chelie de toată mândreţea. Nasul uşor acvilin, dinţii albi si ochii mici, îl făceau plăcut

BDD-A29451 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:08 UTC)

la înfăţişare. Era totdeauna ras proaspăt, cu mustaţa retezată deasupra buzei, dar nu şi la capete. Părul de asemenea şi-l scurta foarte adeseori. Purta o pălărie cu marginile atât de largi încât acoperea o pătrime din masa noastră, spre mai marele haz al meu. Şi spre marea mea invidie, avea în şerpar un briceag, pe care îl purta legat cu o curea. N-am fost niciodată în stare să-l conving că aveam atâta trebuinţă de briceagul acela, încât să-l deslege. Când îşi punea jos şerparul, îl aşeza aproape de el, şi trăgea cu coada ochiului la mine".

Alteori, portretul îşi pierde tonalitatea neutră a descripţiei, capătă reverberaţii afective, scriitorul exprimând duioşie şi compasiune, ecoul nostalgic înfiorând notaţia concisă şi imprimându-i o incontestabilă emoţie. Un astfel de portret, în care fizionomia este încadrată de un halou idealizant, e acela al Bacului, fiinţă de o mare bunătate şi puritate morală, de care copiii se simt foarte ataşaţi, aflată la antipodul Moşului („Cu moşu nu s-a prea împăcat, pentru că nu semănau la fire. Unul era aspru, neîndurător şi zgârcit, celălalt era bun, cald şi generos"). Bacu întruchipează, în acest roman, o existenţă exemplară prin alura ei franciscană, printr-o morală asumată cu demnitate. Blândeţea, duioşia, candoarea sufletească şi, nu în ultimul rând, dragostea pentru făpturile necuvântătoare, umile - sunt reperele temperamentale ce dau contur unei figuri cvasimitice, o efigie caracterologică desprinsă de scriitor cu profundă duioşie din adâncurile trecutului: „În zilele cu soare, se scula şi se târa cu greu în stupină, unde rămânea o zi întreagă acolo între albine, pe care nu le mai vedea, dar care se aşezau pe mâini şi pe capul lui alb, bâzâindu-i prietenoase ca unui stapân. La răstimpuri îşi punea tabac în pipă şi, aşezat acolo pe un butuc de lemn, sta cu capul alb în soare, neclintit şi surâzător sieşi. Nu mai avea de acum nici o grijă. Când vorbea despre moarte, era tot atât de liniştit. Numai noi izbuteam să-l scoatem, uneori, din visul batrâneţii lui. Atunci Bacu ne spunea poveşti (...)" sau „Bacu avea cuvinte simple dar unduioase ca apa Murăşului, care curgea prin grădina noastră. Poveştile pe care ni le spunea erau închipuite de el şi ţesea în depănarea lor fire din viaţa lui lungă şi bogată. El se purta cu noi cu prea multă îngăduinţă. Nu ne cerea niciodată nimic, dar noi îi duceam apă, lapte acru şi câteodată furam ouă să-i cumpărăm tabac, pe care îl primea dojenindu-ne îngăduitor".

Fascinaţia satului, marcat de apropierea Mureşului, se însoţeşte, în paginile evocatoare ale lui Ion Vlasiu, cu fascinaţia depărtării; în fond, resortul existenţial şi expresiv al romanului *Am plecat din sat* e constituit tocmai de această pornire antinomică: prindere, fixare/ desprindere, depărtare. Desprinderea de spaţiul protector al satului echivalează cu o încercare de asumare a unei realităţi abia bănuite, situabilă în categoria *departelui,* o realitate pe care copilul, apoi adolescentul o presimte ca ostilă, dar de care va fi mereu atras în mod irezistibil. Prin desprinderea de matca benefică a satului, dar şi prin despărţirea de lumea edenică a copilăriei, naratorul, care trăia în comuniune cu lucrurile, se distanţează, transformând impulsul empatic în obiectivare rece. Privirea uimită, perplexitatea în faţa tainelor lumii sunt înlocuite acum de o fascinaţie a interogaţiei lucide, de o privire necomplezentă ce prospectează relieful adevărat al universului, revelând misterele şi aşezându-le în lumina demitizantă a raţiunii. Plecarea din *sat* pre-supune astfel renunţarea la mirajul jocului, la participarea la ritualul muncii etc. amorsând un sentiment al *dezrădăcinării.* Eul este, parcă, privat de reperele care-i determinau existenţa, se simte mereu ameninţat, strivit de o lume nouă ce trăieşte mecanic, în virtutea inerţiei. Un episod semnificativ este cuprins în capitolul *Oamenii negri...* unde e relatat popasul naratorului la Atelierele C.F.R. din Cluj. Oamenii de aici, asupra cărora stăruie autorul, par a-şi fi pierdut consistenţa ontică, sunt făpturi de-spiritualizate, în fiinţa cărora subzistă doar materialitatea, o materialitate tautologică, ce vieţuieşte în mod rigid: „Oamenii negri erau numai la câteva sute de metri de locul unde eu mă odihneam şi întârziam. Îi vedeam de parcă i-aş fi avut în faţă. Erau toţi ghemotoc, încolăciţi şi strâmbi, cu obrajii săpaţi... Orbitele lor groaznice mă priveau şi-mi era ruşine de scaunul care mă răbda. La masă mă gândeam la ei şi-i vedeam cu castronaşele lor de ciorbă sorbind grăbiţi şi pierduţi cu gândul. Când mă trezeam dimineaţa, în camera bine aerisită, îi ştiam deja rupţi de oboseală, mahmuri şi blestemându-şi zilele. Şi mi se părea că întârzierea mea acolo era o trădare".

BDD-A29451 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:08 UTC)

Conturând atât „avatarurile unei voinţe individuale înverşunate să-şi afle drumul” (Anton Cosma), cât şi tabloul satului transilvănean interbelic, romanul lui Ion Vlasiu se detaşează prin copleşitoarea impresie de viaţa, sugerată fie prin luxurianţa detaliilor notate cu obiectivitate, fie prin asumarea directă a lumii de o constiinţă ce-şi limpezeşte treptat propriul relief afectiv şi moral, autodefinindu-se prin descoperirea vocaţiei artistice. Nu poate fi trecut cu vederea, cu toată anvergura realistă a unor scene, gesturi sau personaje, nici lirismul discret ce răzbate uneori din paginile cărţii, lucru observat şi de Ion Chinezu: „Din trainicul acord de care vorbeam se desprinde, ca o boare de primăvară, un lirism fraged şi învăluitor. Peste toate rănile unei copilării încercate, el toarnă balsamul esenţelor simple şi eterne”. Cu toate acestea, după cum notează acelaşi comentator, acest lirism „nu e un lirism molâu şi confuz, ci unul viril şi senin, care face cu putinţă rânduirea, într-o admirabilă perspectivă etică, a materialului autobiografic”. Acest material autobiografic este însă distribuit în concordanţă cu o logica afectivă specifică, aptă să confere coerenţă naraţiunii, dar şi „interes dramatic” (Tudor Vianu), tocmai prin confruntarea eului cu lumea sau cu propriile exigenţe artistice şi morale; în acest mod, drumul spre sine al creatorului începe chiar în momentul desprinderii de *vatra* protectoare a satului, aşadar din momentul în care eul îşi arogă o anumită distanţă, a luciditătii şi reflecţiei, prin intermediul căreia proporţiile şi dimensiunile lumii să poată fi circumscrise cu mai mare fidelitate.

Am plecat din sat cumulează, cum am sugerat deja, o diversitate de perspective epice, unificate la nivel structural şi stilistic, de *prezenţa* unei voci narative ferme, marcată de o veritabilă fervoarea a povestirii. Bildungsroman (roman al formaţiei), roman social, „kunstlerroman” (Mircea Zaciu), autobiografie spirituală - toate aceste formule au darul de a defini creaţia lui Ion Vlasiu, fără însă a-i epuiza substanţa artistică. Notaţiile precise, desenul sobru, pictural al unor figuri, exemplare prin gravitatea lor existenţială, fermitatea expunerii epice, toate acestea revelează în Ion Vlasiu un creator cu disponibilităţi narative deosebite, un scriitor care dozează cu abilitate accentele epice, fie asupra personajelor, fie asupra mediilor, încercând să fixeze admosfera iremediabil evanescentă a unui trecut arhetipal. *Satul* ca mediu familiar, protector, reprezintă pentru artist un orizont al genezei, spre care se întoarce neîncetat, cu neobosită fervoare, căutând astfel un punct de sprijin, într-o lume ce atomizează năzuinţele şi elanurile fiinţei, o deposedează de propria identitate, lucru notat explicit într-o însemnare din 1937: „E nemaipomenit cum strigă în mine trecutul. Renunţ la Paris pentru satul meu. Sunt ca fiul risipitor care se întoarce la căminul părintesc în căutarea unei mângâieri şi n-o găsesc. Am reuşit să-mi cumpăr o cutie de acuarele şi pictez ţărani. În felul acesta am închis fereastra spre Paris”.

Am plecat din sat rămâne, astăzi, o carte a căutărilor şi limpezirilor interioare, dar şi o carte a metamorfozelor unei constiinţe angajate în dificilul proces al afirmării propriilor opţiuni existenţiale şi artistice. E o carte ale cărei structuri epice sunt generate de o incontestabilă nevoie de autenticitate, dar şi de vocaţia adevărului, cu momente de intensă luminozitate afectivă şi reflexe sau înfiorări tragice, o creaţie revelatoare pentru subtila transformare alchimică a unei *vieţi* într-un *destin*.

BIBLIOGRAPHY

Ardeleanu, Virgil, *A urî. A iubi: puncte de reper în proza actuală*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1971.

Baltazar, Camil, *Evocări şi dialoguri literare*, Editura Minerva, Bucureşti, 1974.

Băileşteanu, Fănuş, *Aorist: eseuri, proză, prozatori, proporţii*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1988.

Boldea, Iulian, *Memorie epică şi adevăr romanesc*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane «Gheorghe Şincai» al Academiei Române, nr. 1, 1998.

Chinezu, Ion, *Pagini de critică*. Ediţie îngrijită şi prefaţă de I. Negoiţescu, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1969.

BDD-A29451 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:08 UTC)

Muthu, Mircea, *Călcâiul lui Delacroix: interferenţe culturale*, Editura Libra, Bucureşti,1996
Tihan, Teodor, *Apropierea de imaginar*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988.
Vlad, Ion, *În spaţiul şi timpul creatorului*, în Ion Vlad, *Lectura prozei. Eseuri, comentarii, interpretări*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1991.
Zaciu, Mircea, *Ca o imensă scenă, Transilvania…*, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1996

BDD-A29451 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:10:08 UTC)